

Стилістична норма. Стилістична помилка

УРОК 41

Стилістика — розділ мовознавства, у якому вивчаються мовні засоби з погляду їх використання відповідно до мети й умов спілкування. Основне поняття та основний предмет вивчення стилістики — стиль.

Стиль мови — це сукупність мовних засобів (слів, граматичних форм, значущих частин слова, синтаксичних конструкцій), вибір яких зумовлено змістом, метою та характером висловлення.

Стиль мовлення (функціональний стиль) — це доцільний добір та ефективне використання системи мовних засобів з певною метою та за конкретних умов спілкування.

Істотною рисою стилістики є нормативність.

Стилістичні норми — це норми вживання у висловленнях певного функціонального стилю властивих йому мовних засобів.

Наслідком порушення стилістичної норми є **стилістична помилка**.

Стилі мовлення	Мета мовлення	Сфера використання	Види висловлювань	Мовні особливості
Розмовний	Обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи надання допомоги.	Побут, особисте листування	Розмови, особисті листи	Побутова лексика, емоційно забарвлені слова, звертання, вигуки, вставні слова.
Науковий	Повідомлення про наукові дослідження, передача наукової інформації	Наука, освіта, техніка	Наукова лекція, доповідь, наукова стаття, підручник	Терміни, складні речення, логічність, послідовність, точність.
Художній	Вплив на думки і почуття людей за допомогою художніх образів	Художня література	Казка, легенда, вірш, оповідання, повість, роман, п'єса	Слова в переносному значенні, образні вислови.
Публіцистичний	Обговорення, відстоювання, популярний виклад фактів, подій	Суспільне бо політичне життя	Промова, виступ, газетна чи журнальна стаття	Емоційно забарвлені слова, риторичні запитання, вигуки, повтори.
Офіційно-діловий	Регулювання офіційно-ділових стосунків	Офіційні, службові стосунки	Закони, постанови, угоди, оголошення, протоколи	Однозначність формулювань, стандартна лексика, точність, відсутність емоційно забарвлених слів.

+ Конфесійний

Поясни помилку. Колективна розподільна робота

► Почитайте речення. З'ясуйте, які норми в них порушено. Класифікуйте наявні помилки.

1. Школярі організували виставку до ювілею школи.
2. Прийшли діти до мене з відрами, лопатами й граблями, з класним керівником.
3. У шкільній столовій висить преїскурант цін.
4. Ми зайняли перше місце в змаганнях.
5. Логіка дослідження передбачала розроблення відповідної класифікації.
6. Уміння репрезентувати власну точку зору формує критичне мислення.
7. Щиро дякую Вас за привітання.
8. Свій ювілей відома вчена зустрічає наповненою новими цікавими ідеями.
9. З нагоди випуску стотисячного комбайна колектив цеху заводу ім. Г.Петровського вітаємо.
10. Учителька балакала про особливості звертання в українській мові.

Поясни помилку. Колективна розподільна робота

► Почитайте речення. З'ясуйте, які норми в них порушено. Класифікуйте наявні помилки.

1. Школярі організували виставку до ювілею школи. (Тавтологія)
2. Прийшли діти до мене з відрами, лопатами й граблями, з класним керівником. (Не можна об'єднувати в ряд однорідних членів істот і неістот)
3. У шкільній столовій висить преїскурант цін. (Плеоназм. Преїскурант — це перелік цін)
4. Ми зайняли перше місце в змаганнях. (Слово використане не в тому значенні. Треба посіли перше місце)
5. Логіка дослідження передбачала розроблення відповідної класифікації. (Логіка не істота, вона не може передбачати, невдала метафора)
6. Уміння репрезентувати власну точку зору формує критичне мислення. (Репрезентувати — книжна лексика, точка зору — росіянізм. Треба власні погляди)
7. Щиро дякую Вас за привітання (Неправильне керування в слово сполученні. Треба дякую Вам)
8. Свій ювілей відома вчена зустрічає наповненою новими цікавими ідеями. (Треба відомий учений + прізвище, ім'я, по батькові; сповненою нових цікавих ідей; не зустрічає, а святкує)
9. З нагоди випуску стотисячного комбайна колектив цеху заводу ім. Г.Петровського вітаємо. (Порушення необхідного порядку слів)
10. Учителька балакала про особливості звертання в українській мові. (Уживання слів, властивих одному стилю, у тексті іншого. Треба Учителька пояснювала).

285. Прочитайте. Витлумачте лексичне значення слова *стиль* у кожному реченні. Звіртеся з тлумачним словничком.

1. Різниця між новим і старим стилями літочислення становить 13 днів (*З календаря*).
2. Екологічний стиль життя орієнтований на збереження природи (*З підручника*).
3. Необхідно розвивати вміння швидко обирати оптимальний стиль поведінки в будь-якій ситуації (*З посібника*).
4. Вигляд будівлі, який викликає в нас почуття, відповідні до її призначення, — це і є архітектурний стиль (*Стендаль*).
5. Мати свій стиль і правильно обирати одяг дуже важливо вже в юному віці (*З посібника*).

Одне слово може мати кілька лексичних значень. Таке явище називають **багатозначністю**, або **полісемією** (від гр. *poly* — багато і *sema* — знак). Багатозначні слова надають мові образності, виразності, гнучкості, розширюють її синонімічні можливості.

Розрізняють **пряме** та **переносне** значення слова.

Пряме значення слова здебільшого первинне, воно виникло разом зі словом, характеризується співвіднесеністю слова з реаліями життя: **золота** каблучка. Слово **в переносному значенні** — назва образна, перенесена з одних предметів і явищ на інші: **золоті** руки, **золота** людина, **золоті** дні. Переносних значень слово може мати кілька.

Значення слова — пряме чи переносне — установлюють у словосполученні чи реченні.

287. Перепишіть, розставляючи розділові знаки. Визначте вжиті в реченнях тропи, поясніть їх стилістичну роль.

1. Неси до людей всі думки почуття і слова і серце твоє не згорить не замовкне не згасне (*М. Рильський*). 2. Слово — фантастичний ключ самопізнання людини засіб проникнення в її внутрішній світ світ настроїв переживань страждань і мрій (*М. Жулинський*). 3. Тріпочуться слова мов бджоли на дощі вривається розмова ледве розпочата спалахують думки й ховаються мерщій (*Б.-І. Антонич*). 4. Фальшиве слово показує зуби вискочить звіром вислизне змієм. Хочу докликатись не розуміє (*Т. Зарівна*). 5. Ідуть-бредуть метафори у фрази немов чумацькі зоряні вози (*В. Кикоть*).

- Позначте в словах орфограми.
- Обґрунтуйте вживання розділових знаків.
- Складіть фантастичне міні-оповідання «Світ без метафор». Використайте в його тексті тропи.

288. Прочитайте. Укажіть багатозначні слова, витлумачте їх лексичне значення в кожному реченні.

1. Добре здоров'я в тебе і добра людина з тобою поруч — то найбільші скарби (*Нар. творч.*). 2. Бути здоровим — це бути щасливим — так підказує здоровий глузд (*З розмови*). 3. Співають у лісі птахи, співає вода в дзюркотливих потоках (*З журналу*). 4. І чемно попередить вас дозвольте: якщо мене ви й зігнете в дугу, то ця дуга, напевно, буде вольтова (*Л. Костенко*). 5. Прочитав програміст казку про ріпку й каже: «Не знаю, що там вони називають жучкою, але без мишки жодна гра не працюватиме!» (*Народний жарт*)

● З'ясуйте спосіб стилістичного використання багатозначності слова в кожному реченні. Скористайтеся поданою вище інформацією.

[Фото конспектів уроку присилати на електронну пошту irinanikolaevna1977@ukr.net](mailto:irinanikolaevna1977@ukr.net)